Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

12. mai 2021 *

Eelotsusetaotlus – Kohtualluvus ning kohtuotsuste täitmine tsiviil- ja kaubandusasjades – Määrus (EL) nr 1215/2012 – Artikli 7 punkt 2 – Kohtualluvus lepinguvälise kahju korral – Kahju tekkimise paik – Puhtalt finantskahjus seisnev kahju

Kohtuasjas C-709/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaade kõrgeim kohus) 20. septembri 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. septembril 2019, menetluses

Vereniging van Effectenbezitters

versus

BP plc,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, kohtunikud L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan (ettekandja) ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Vereniging van Effectenbezitters, esindaja: *advocaat* J. van der Beek,

– BP plc, esindajad: *advocaten* W. H. van Hemel, A. F. J. A. Leijten, O. J. W. Schotel ja J. S. Kortmann,

– Euroopa Komisjon, esindajad: G. Wils, R. Troosters ja M. Heller,

olles 17. detsembri 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1) artikli 7 punkti 2 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati kohtuvaidluse raames, mille pooled on Vereniging van Effectenbezitters (aktsionäride ühendus, Madalmaad; edaspidi „VEB“), mille asukoht on Haagis (Madalmaad), ja üleilmselt tegutsev äriühing BP plc, mille registrijärgne asukoht on Londonis (Ühendkuningriik), ning mille ese on viimati nimetatud äriühingu vastutus neile isikutele tekkinud kahju eest, kes eeskätt Madalmaades avatud investeerimiskonto kaudu ostsid, omasid või müüsid BP lihtaktsiaid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 1215/2012 põhjendused 15 ja 16 on sõnastatud järgmiselt:

„(15) Kohtualluvuse eeskirjad peaksid olema hästi prognoositavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga. Seepärast peaks alati olema tagatud kohtualluvus kostja elukoha alusel, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui vaidluse sisu või poolte autonoomia eeldab teistsugust seost. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida vastuolulist kohtualluvust, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt kindlaks määratud.

(16) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha. See on oluline eelkõige lepinguväliste võlasuhete puhul, mis tulenevad eraelu puutumatuse ja isikuõiguste rikkumisest, sealhulgas laimust.“

4 Määruse nr 1215/2012 II peatükk „Kohtualluvus“ sisaldab muu hulgas 1. jagu „Üldsätted“ ja 2. jagu „Valikuline kohtualluvus“. Selle määruse artikli 4 lõige 1, mis paikneb nimetatud 1. jaos, sätestab:

„Käesoleva määruse kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.“

5 Määruse nr 1215/2012 artikkel 7, mis paikneb nimetatud 2. jaos, on sõnastatud järgmiselt:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

[…]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda;

[…]“.

Madalmaade õigus

6 1. juulil 1994 jõustunud Madalmaade tsiviilseadustiku (Burgerlijk Wetboek, edaspidi „BW“) 3. raamatu artiklis 305a on sätestatud:

„1. Iga institutsioon või ühendus, millel on täielik õigusvõime, võib esitada kohtusse hagi teiste isikute sarnaste huvide kaitseks, kui ta teostab seeläbi oma põhikirjajärgset tegevust.

[…]

3. Niisuguse hagi esemeks, nagu on ette nähtud lõikes 1, ei või olla […] rahaline kahjuhüvitis.

[…]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

7 VEB on Madalmaade õiguse kohaselt täieliku õigusvõimega ühendus, mille põhikirjajärgne eesmärk on aktsionäride huvide esindamine. Ta võib eeskätt esitada kohtusse kollektiivhagi BW 3. raamatu artikli 305a alusel.

8 BP on üleilmselt tegutsev nafta- ja gaasiettevõtja. Tema lihtaktsiad on noteeritud Londoni ja Frankfurdi (Saksamaa) börsil. Lihtaktsiatel põhinevad *American Depository Shares*'id on noteeritud New Yorgi (Ameerika Ühendriigid) börsil.

9 20. aprillil 2010 toimus BP renditud nafta puurplatvormil Deepwater Horizon Mehhiko lahes plahvatus, mille tulemusel said inimesed surma ja vigastada. Samuti põhjustas see plahvatus keskkonnakahju.

10 VEB esitas 2015. aastal BW 3. raamatu artikli 305a alusel BP vastu rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) kollektiivhagi nende isikute nimel, kes olid ajavahemikul 16. jaanuarist 2007 kuni 25. juunini 2010 Madalmaades avatud investeerimiskonto või Madalmaades asuva panga ja/või investeerimisühingu investeerimiskonto kaudu ostnud, omanud või müünud BP lihtaktsiaid (edaspidi „BP aktsionärid“).

11 VEB palus rechtbank Amsterdamil (Amsterdami esimese astme kohus) selles menetluses tuvastada:

– et BP aktsionäride kahjuhüvitise nõuete menetlemiseks on rahvusvaheliselt pädevad Madalmaade kohtud;

– et territoriaalne pädevus nende nõuete menetlemiseks on rechtbank Amsterdamil (Amsterdami esimese astme kohus);

– et kahjuhüvitise nõuete suhtes on kohaldatav Madalmaade õigus;

– et BP andis oma aktsionäridele ebaõiget, mittetäielikku ja eksitavat teavet esiteks oma ohutus- ja hooldusprogrammide kohta enne 20. aprilli 2010. aasta naftareostust ja/või teiseks naftareostuse ulatuse kohta ja/või kolmandaks BP rolli ja vastutuse kohta seoses naftareostusega;

– et BP on toiminud oma aktsionäride suhtes õigusvastaselt;

– et BP aktsionärid oleksid ostnud või müünud BP aktsiaid soodsama turuhinnaga või ei oleks seda üldse teinud, kui BP ei oleks toiminud õigusvastaselt;

– et esineb seos ühelt poolt BP õigusvastase teo ja sellest tingitud ostu-müügi tingimuste ning teiselt poolt kursikahjumi vahel, mis tekkis BP aktsionäridele ajavahemikul 16. jaanuarist 2007 kuni 25. juunini 2010.

12 BP vaidlustas Madalmaade kohtu pädevuse ning väitis, et selle rahvusvaheline pädevus ei saa tuleneda määrusest nr 1215/2012.

13 Rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus) otsustas, et tal puudub pädevus vaadata läbi VEBi nõuded. Gerechtshof Amsterdam (Amsterdami apellatsioonikohus, Madalmaad) kinnitas seda pädevuse puudumist tuvastavat lahendit apellatsioonimenetluses. Gerechtshof Amsterdam asus seisukohale, et käesolevas asjas on tegemist puhtalt finantskahjuga, mis tekkis investoritel väidetavalt Madalmaades selliste sündmuste – st BP tegevuse ja/või tegevusetuse – tagajärjel, mis ei toimunud Madalmaades. Asjaolu, et kahju avaldub Madalmaades avatud investeerimiskontol, ei ole tema arvates iseenesest piisav seos selleks, et lugeda määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel pädevaks Madalmaade kohtud; selleks on tema arvates nimelt vaja muid erilisi asjaolusid. Asjaolu, et BP pöördub üleilmse, kaasa arvatud Madalmaade investorite kogukonna poole, ja see, et VEB esindab suure hulga investorite huve, kellest enamiku elu- või asukoht on Madalmaades, ei olevat sellised erilised asjaolud.

14 VEB esitas kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, st Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus).

15 VEB väitis oma kassatsioonkaebuses eeskätt, et käesoleva kohtuasja asjaolud on võrreldavad asjaoludega, mis olid nende kohtuasjade aluseks, milles tehti 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) ja 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber (C-304/17, EU:C:2018:701), milles Euroopa Kohus tema väitel leidis, et asja alluvus hageja elu- või asukohajärgsele kohtule oli õigustatud, kuivõrd hageja elu- või asukoht oli tõepoolest see koht, kus kahju põhjustanud sündmus toimus või kahju tekkis. VEB väitis, et aktsiate väärtuse langus ei olnud tingitud mitte finantsturu muutustest, vaid sellest, et BP andis naftareostuse kohta ebaõiget, mittetäielikku ja eksitavat teavet, mistõttu ta ei täitnud oma seadusjärgseid teavitamiskohustusi. Seetõttu tegid aktsionärid investeerimisotsuseid, mida nad ei oleks teinud juhul, kui faktiliste asjaolude kohta oleks antud õiget ja täielikku teavet. Niipea, kui õige teave sai teatavaks, langes nende aktsiate väärtus, mistõttu neile tekitati kahju. Kuivõrd aktsiaid või vähemalt aktsionäride nende aktsiatega seotud nõudeid hallati (krediteeriti ja debiteeriti) Madalmaades avatud investeerimiskonto või Madalmaades asuva panga ja/või investeerimisühingu investeerimiskonto kaudu ja need olid sellel kontol, siis avaldus BP õigusvastasest teost tingitud aktsiate väärtuse languses seisnev kahju vahetult Madalmaades asjaomasel investeerimiskontol. Seetõttu on VEB seisukohal, et Madalmaade kohtud on pädevad vaatama läbi tema nõuded. Madalmaade kohtute selliseks pädevuseks ei olevat vaja mingeid erilisi ega täiendavaid asjaolusid.

16 BP väitis enda kaitseks muu hulgas, et 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsuse Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) kohaselt ei piisanud Austria kohtute pädevuse tuvastamiseks pelgalt asjaolust, et kahju tekkis vahetult Austrias avatud pangakontol. Ta märkis, et selles kohtuotsuses valitud lahendus johtus asjaoludest, mis võimaldasid kogumis tunnustada hageja elu- või asukoha kohtu pädevust. Puhtalt finantskahju, mis tekib vahetult nõude esitaja pangakontol, ei saa tema sõnul eraldivõetult kvalifitseerida asjakohase piisava seosena määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses, isegi mitte siis, kui puudub oht, et kahju kannatanud pool manipuleerib hiljem kahju tekkimise kohta, otsustades avada pangakonto oma valitud riigis. Täiendavate asjaolude puudumisel ei ole seega pädev selle paiga kohus, kus on avatud pangakonto. BP arvates kehtivad need argumendid olenemata sellest, kas esitatud on kollektiivhagi või üksikhagi.

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tema menetluses oleva kohtuasja asjaolud on sarnased asjaoludega, mis olid nende kohtuasjade aluseks, milles tehti 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) ja 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber (C-304/17,

EU:C:2018:701), sest neis kolmes kohtuasjas tekkis investoritel puhtalt finantskahju, mis avaldus vahetult kas panga- või investeerimiskontol, kusjuures kahju oli tingitud panga- või investeerimiskontol varana hoitud väärtpaberite väärtuse langusest.

18 Seevastu erinevad faktilised asjaolud selle võrra, et põhikohtuasjas kõne all olev finantskahju on väidetavalt tingitud ebaõige, mittetäieliku ja eksitava teabe levitamisest BP poolt pressiteadete, tema veebisaidil avaldatud aruannete, raamatupidamise aastaaruannete ja aastaaruannete vahendusel ning selle juhtide avalike avalduste kaudu, samas kui kahes varasemas kohtuasjas oli see tingitud sellise teabe levitamisest konkreetse liikmesriigi territooriumil. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et põhikohtuasjas ei pöördunud BP seda teavet andes lisaks eraldi või eriliselt Madalmaade investorite poole. Gerechtshof Amsterdami (Amsterdami apellatsioonikohus) tuvastatud faktilistest asjaoludest nähtub tema sõnul, et põhikohtuasja ese ei ole mitte finantstoodete müümine ja ostmine Madalmaade järelturul, vaid Londoni või Frankfurdi börsil noteeritud BP lihtaktsiate ostmine Madalmaades avatud investeerimiskonto või Madalmaades asuva panga ja/või investeerimisühingu avatud investeerimiskonto kaudu.

19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37) ja 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber (C-304/17, EU:C:2018:701) on käesolevast kohtuasjast oluliselt erinevad ka seetõttu, et käesolevas kohtuasjas on tegemist kollektiivhagiga, mistõttu võivad tekkida täiendavad raskused kahju tekkimise paiga kindlaksmääramisel. Kuivõrd kollektiivhagi eesmärk on kaitsta sarnaseid huve, siis jäävad kannatanute isiklikud asjaolud tähelepanuta. Kuivõrd kollektiivhagis ei käsitleta üksikute tehingute eripärasid, siis tuleb välja selgitada, kas – ning jaatava vastuse korral, kuidas – tuleb vajaduse korral kindlaks teha täiendavad erilised asjaolud.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kui Madalmaade kohus, kelle poole pöörduti, on pädev vaatama BW 3. raamatu artikli 305a alusel esitatud kollektiivhagi raames läbi VEBi nõuded ning kui ta otsustab, et BP toimis oma aktsionäride suhtes õigusvastaselt, siis võivad need aktsionärid sellel alusel taotleda individuaalselt uue menetluse algatamist rahalise hüvitise väljamõistmiseks. Sellisel juhul on oluline teada, kas sellised hagid võib esitada kohtule, kes on pädev lahendama kollektiivhagi. See küsimus võib tekkida olukorras, kus BP aktsionäri elu- või asukoht või tema panga- ja/või investeerimiskonto asukoht Madalmaades asub väljaspool selle kohtu tööpiirkonda, kelle poole pöörduti. Lisaks sellele on vaja vastata küsimusele, milline tegur või millised tegurid määravad kindlaks riigisisese territoriaalse pädevuse.

21 Neil asjaoludel otsustas Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 algust ja punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise puhtalt finantskahju – mis on tingitud börsil noteeritud rahvusvaheliselt ettevõtjalt pärineva üleilmselt kättesaadava, kuid ebaõige, mittetäieliku ja eksitava teabe alusel tehtud investeerimisotsustest – vahetu avaldumine Madalmaades asuval investeerimiskontol või Madalmaades asuva panga ja/või investeerimisühingu investeerimiskontol on piisav seos selleks, et määrata rahvusvaheline kohtualluvus kahju avaldumise paiga tõttu (*Erfolgsort*) Madalmaade kohtutele?

b) Kui vastus on eitav, kas siis on nõutavad täiendavad asjaolud, mis õigustaksid asja allumist Madalmaade kohtutele, ja millised need asjaolud on? Kas sellised täiendavad asjaolud nagu see, et BP pöördub üleilmse, kaasa arvatud Madalmaade investorite kogukonna poole; et VEB esindab suure hulga investorite huve, kellest enamiku elu- või asukoht on Madalmaades; et BP ja tema Ameerika Ühendriikide aktsionäride kokkulepet ei pakutud investoritele, kelle huve esindab VEB; et Euroopas ei viida läbi ühtegi muud samalaadset menetlust, ja lõpuks see, et nende aktsionäride hulgas, kelle nimel VEB tegutseb, on ka tarbijad ning et määrus nr 1215/2012 näeb tarbijatele ette erilise õiguskaitse, on piisavad selleks, et määrata kohtualluvus Madalmaade kohtutele?

2. Kas esimesele küsimusele tuleb vastata teisiti, kui tegemist on BW 3. raamatu artikli 305a alusel esitatud sellise ühenduse nõudega, mille eesmärk on esindada talle kuuluva õiguse alusel selliste investorite kollektiivseid huve, kes on kandnud esimese eelotsuse küsimuse tähenduses kahju, mis tähendab eeskätt seda, et ei ole kindlaks määratud nimetatud investorite elu- või asukohta ega üksikute ostutehingute ja omatavate aktsiate müümata jätmise üksikotsuste konkreetseid asjaolusid?

3. Kui määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel on Madalmaade kohus pädev menetlema BW 3. raamatu artikli 305a alusel esitatud nõuet, siis kas sellel kohtul on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel ka rahvusvaheline ja riigisisene territoriaalne pädevus menetleda kõiki individuaalseid kahju hüvitamise hagisid, mille esitavad pärast investorid, kes on kandnud sellist kahju nagu esimeses küsimuses nimetatud?

4. Kui kolmandas küsimuses nimetatud Madalmaade kohtul on küll rahvusvaheline territoriaalne pädevus, kuid mitte riigisisene territoriaalne pädevus selleks, et menetleda esimese küsimuse tähenduses kahju kandnud aktsionäride kõiki individuaalselt esitatud kahju hüvitamise nõudeid, siis kas riigisisene territoriaalne kohtualluvus määratakse kindlaks kahju kandnud investori elu- või asukoha alusel; selle panga asukoha alusel, kus on avatud selle investori isiklik pangakonto; selle panga asukoha alusel, kus on avatud investeerimiskonto, või mõne muu seose alusel?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene ja teine küsimus

22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma esimese ja teise küsimusega, mida on sobilik analüüsida koos, sisuliselt teada, kas määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise puhtalt finantskahju – mis on tingitud börsil noteeritud rahvusvaheliselt ettevõtjalt pärineva üleilmselt hõlpsalt kättesaadava, kuid ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe alusel tehtud investeerimisotsustest – vahetu avaldumine investeerimiskontol võimaldab teatavatel asjaoludel määrata rahvusvahelise kohtualluvuse kahju tekkimise alusel selle liikmesriigi kohtule, kus on selle panga või investeerimisühingu asukoht, kus konto on avatud, kui asjaomasel rahvusvahelisel ettevõtjal puudusid selles liikmesriigis seadusjärgsed teatamiskohustused.

23 Kõigepealt tuleb märkida, et kuivõrd määruse nr 1215/2012 põhjenduse 34 kohaselt tunnistati sellega kehtetuks ja asendati nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), millega oli omakorda asendatud 27. septembri 1968. aasta konventsioon kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32), mida on muudetud järjestikuste konventsioonidega uute liikmesriikide ühinemise kohta kõnealuse konventsiooniga, siis kehtib Euroopa Kohtu poolt viimati nimetatud õigusaktide sätetele antud tõlgendus ka määruse nr 1215/2012 puhul, kui vastavaid sätteid on võimalik pidada „samaväärseteks“. Nii on see aga ühelt poolt nii selle konventsiooni (muudetud redaktsioonis) ja määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kui ka teiselt poolt määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 puhul (9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation, C-343/19, EU:C:2020:534, punkt 22).

24 Samuti tuleb tähelepanu juhtida sellele, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt tuleb määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 ette nähtud valikulist kohtualluvust tõlgendada autonoomselt ja rangelt (vt selle kohta 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).

25 Nimelt on üldreegliks määruse nr 1215/2012 artiklis 4 ette nähtud kohtualluvus, st selle liikmesriigi kohtute alluvus, kus on kostja elu- või asukoht. Määrus sätestab erandina sellest üldreeglist valikulise ja erandliku kohtualluvuse eeskirjad vaid ammendavalt loetletud juhtudel, mil kostja vastavalt asjaoludele kas võib või tuleb kaevata teise liikmesriigi kohtusse (vt selle kohta 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 18 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 Nagu Euroopa Kohus on korduvalt leidnud, peetakse määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 kasutatud mõistega „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, siiski silmas nii kahju tekkimise kui ka kahju põhjustanud sündmuse toimumise paika, millest tulenevalt võib kostja hageja valikul kaevata kas ühe või teise asjaomase paiga kohtusse (9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation, C-343/19, EU:C:2020:534, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Määruse nr 1215/2012 artikli 7 punktis 2 kasutatud mõistet „paik, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud“, ei saa siiski tõlgendada niivõrd laiendavalt, et see hõlmab kõiki paiku, kus võib täheldada sellise juhtumi kahjulikke tagajärgi, mis on juba põhjustanud tegelikult teises paigas tekkinud kahju (12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Euroopa Kohus täpsustas lisaks, et selle mõistega ei peeta silmas hageja elu- või asukohta, kus on tema vara kese, ainuüksi seetõttu, et ta on seal kandnud finantskahju osa oma varast teises liikmesriigis kaotamise tagajärjel (10. juuni 2004. aasta kohtuotsus Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 21, ja 16. juuni 2016. aasta kohtuotsus Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, punkt 35).

29 Samas kui pelgalt finantstagajärgede avaldumine hagejale ei saa õigustada asja andmist tema elu- või asukoha kohtute alluvusse, on selline kohtualluvus õigustatud, kui hageja elu- või asukoht on tõepoolest kas kahju põhjustanud sündmuse toimumise või kahju tekkimise paik (vt selle kohta 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punktid 24 ja 25 ning seal viidatud kohtupraktika).

30 Käesoleval juhul puudutab põhikohtuasi kahju tekkimise paiga kindlakstegemist.

31 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on selleks paik, kus väidetav kahju konkreetselt ilmneb (12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

32 Euroopa Kohus on selles küsimuses juba leidnud, et ei ole välistatud, et hageja elu- või asukoha kohtud on kahju tekkimise paiga alusel pädevad vaatama läbi hagi, milles palutakse tuvastada sertifikaadi emitendi vastutus sertifikaadiga seotud prospekti eest ning emitendil lasuvate muude teavitamiskohustuste rikkumise eest, eelkõige juhul, kui väidetav kahju realiseerub vahetult hageja pangakontol pangas, mis asub nende kohtute tööpiirkonnas (12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

33 Nimelt vastab selliselt kindlaks määratud kahju tekkimise paik määruse nr 1215/2012 eesmärgile tugevdada liidus elavate isikute õiguskaitset, võimaldades ühtaegu hagejal hõlpsalt kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda, ja kostjal mõistlikult ette näha, millisesse kohtusse teda võib kaevata, kuna sertifikaadi emitent, kes ei täida prospektiga seotud seadusjärgseid kohustusi, peab juhul, kui ta otsustab sertifikaadiga seotud prospekti teistes liikmesriikides registreerida, olema valmis selleks, et teistes liikmesriikides elavad või asuvad ebapiisavalt teavitatud majandustegevuses osalejad investeerivad sellesse sertifikaati ja kannavad kahju (vt selle kohta 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 56, ja 12. septembri 2018. aasta kohtuotsus Löber, C-304/17, EU:C:2018:701, punkt 35).

34 Tuleb osutada sellele, et kõnealune ettenähtavuse eesmärk ei ole tagatud samamoodi siis, kui liikmesriigis, kus on avatud see investeerimiskonto, mille vahendusel osteti teises riigis börsil noteeritud väärtpaberid, ei kehti nende väärtpaberite emitendile seadusjärgsed teatamiskohustused. Nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 29, ei võimalda aktsionäride elu- ja asukoha ning paigaga, kus on avatud nende arved, seotud kriteeriumid väärtpaberid emiteerinud äriühingul ette näha, millised on rahvusvahelise kohtualluvuse sätete järgi pädevad kohtud, kuhu saab tema vastu nõude esitada; see on aga vastuolus määruse nr 1215/2012 põhjenduses 16 nimetatud eesmärgiga hoida õiguskindluse huvides ära võimalus, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha.

35 Sellest tuleneb, et kui tegemist on sellise börsil noteeritud äriühinguga nagu põhikohtuasjas, võib kahju tekkimise paiga alusel määrata pädevaks vaid selliste liikmesriikide kohtud, kus see äriühing on börsil noteerimise eesmärgil täitnud seadusjärgsed teatamiskohustused. Nimelt saab see äriühing näha vaid neis liikmesriikides mõistlikult ette investeerimisturu olemasolu ja enda vastutuse tekkimist.

36 Lõpetuseks, seoses küsimusega, kuivõrd võimaldab asjaolu, et selline hagi nagu põhikohtuasjas esitatu on kollektiivhagi, jätta tähelepanuta investorite elu- ja asukoha, tuleb sedastada, et eespool toodud kaalutlustest nähtub, et viimased ei ole eraldivõetult otsustava tähtsusega määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel selle paiga kindlakstegemisel, kus kahju tekitanud juhtum toimus.

37 Eelnevaga arvestades tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise puhtalt finantskahju – mis on tingitud börsil noteeritud rahvusvaheliselt ettevõtjalt pärineva üleilmselt hõlpsalt kättesaadava, kuid ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe alusel tehtud investeerimisotsustest – vahetu avaldumine investeerimiskontol ei võimalda määrata rahvusvahelist kohtualluvust kahju tekkimise alusel selle liikmesriigi kohtule, kus on selle panga või investeerimisühingu asukoht, kus konto on avatud, kui asjaomasel rahvusvahelisel ettevõtjal puudusid selles liikmesriigis seadusjärgsed teatamiskohustused.

Kolmas ja neljas küsimus

38 Oma kolmanda ja neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui ta on määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 alusel pädev vaatama läbi põhikohtuasjas esitatud kollektiivhagi, on ta pädev ka nende kahju hüvitamise nõuete läbivaatamiseks, mille esitavad pärast individuaalselt investorid.

39 Siinkohal tuleb täheldada, et eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasja esemeks ei ole sellised individuaalsed kahju hüvitamise nõuded. Sellest tulenevalt on need kaks küsimust praeguse seisuga hüpoteetilised ning neile vastuse andmise vajalikkus kohtuvaidluse lahendamise seisukohast ei ole ilmne. Kuivõrd Euroopa Kohtule usaldatud ülesanne seisneb liikmesriikide õigusemõistmisele kaasa aitamises, mitte aga üldiste või oletuslike küsimuste kohta nõuandvate arvamuste koostamises, siis ei ole need küsimused vastuvõetavad (vt analoogia alusel 26. novembri 2020. aasta kohtuotsus Sögård Fastigheter, C-787/18, EU:C:2020:964, punktid 76, 80 ja 81).

Kohtukulud

40 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 7 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise puhtalt finantskahju – mis on tingitud börsil noteeritud rahvusvaheliselt ettevõtjalt pärineva üleilmselt hõlpsalt kättesaadava, kuid ebaõige, mittetäieliku või eksitava teabe alusel tehtud investeerimisotsustest – vahetu avaldumine investeerimiskontol ei võimalda määrata rahvusvahelist kohtualluvust kahju tekkimise alusel selle liikmesriigi kohtule, kus on selle panga või investeerimisühingu asukoht, kus konto on avatud, kui asjaomasel rahvusvahelisel ettevõtjal puudusid selles liikmesriigis seadusjärgsed teatamiskohustused.

Allkirjad